

HVA ER MODERNE

SATANISME?

SATAN

Moderne satanisme kan defineres som "Satandyrkelse" eller "ideologi sentrert omkring Satan", og det neste spørsmålet blir da: Hva eller hvem er Satan? Ulike satanister vil svare forskjellig på dette, og vi kan grovt dele moderne Satan-definisjoner i tre grupper:

1. For det første vil enkelte satanister hevde at Satan er en *person*, beskrevet i Bibelen og andre kilder, en person som eksisterer og er virksom, en person med stor makt. Slike Satan-definisjoner avviker i prinsippet lite fra fundamentalistiske kristnes syn på Satan eller Anti-Krist. I et av sine tidligste intervjuer (lenge før fengselsoppholdet) sa for eksempel Varg Vikernes at hans verdensbilde var sammenfallende med pinsevennenes verdensbilde, men at beskrivelsen av *maktforholdet* mellom Gud og djevel ikke var slik Bibelen hevder - snarere tvert imot.

Et lignende syn finner vi i mange tekster på album fra satanistiske rockband (jf black metal og til dels death metal), for eksempel *Massacre*. Mange tekster parafraserer Johannes Åpenbaring, men lar dommedags-fortellingen ende med at Satan seirer i den siste striden. Denne striden skildres i blodige bilder, inspirert av moderne skrekkfilm og voldelig, apokalyptisk populærlitteratur og tegneserie. På mange måter er dette Satanbildet i tråd med middelalderens Faust-myte (gjendiktet av Goethe og andre): Satan finnes, han står imot den kristne Gud, han kan tilby sine tjenere all verdens goder og nytelser - men han krever deres sjel til gjengjeld.

2. For det andre finner vi en definisjon av Satan som i større grad anser Bibelens Satanbilde som en misforståelse, men likevel regner med at han finnes - som et *åndsvesen*. Denne ånden kan identifiseres med navngitte guder og vesener fra ulike mytologier, for eksempel Lucifer fra jødisk eller Set fra egyptisk mytologi. En slik måte å "lese" Åpenbaringens Satanfigur inn i andre mytologier på, er i tråd med andre okkulte retningers praksis med å identifisere ulike guder og gudinner med hverandre, på tvers av religionshistoriske skiller. I Norge har vi for eksempel en stor gruppe satanister som også regner seg som odinister, selv om andre åsatru-tilhengere oppfatter de norrøne gudene som representanter for en slags før-kristen humanisme. Andre setter likhetstegn mellom Satan og naturguden Pan (med geitefot og horn) som kan minne om Gamle-Erik i norske folkeeventyr.

Dette synet på Satan er helt klart mer (post)moderne enn det førstnevnte. Satanfiguren kan tolkes mer uavhengig av den kristne tradisjon, og en kan lettere lese sine egne moderne verdier inn i ulike myter. En toneangivende representant for en slik tilnærming til Satanmyten i vårt århundre er Aleister Crowley, som i deler av sin litterære produksjon parallelliserer

Satan med andre mytologiske skikkelser. Disse parallellene har ført til en evigvarende debatt: Var Crowley egentlig en satanist? Tolket han Satan inn i andre skikkelser eller motsatt? Uansett kan et slikt syn på Satan minne om den tredje gruppen:

3. Satan kan forstås som et *prinsipp*, en grunnleggende kraft, og ikke en person. En slik tolkning er inspirert av moderne dybdepsykologi, og mange satanister henviser til Carl Gustav Jungs lære om *arketypene* eller Sigmund Freuds lære om *id* når dette synet skal forklares. Når Satan ikke er noen objektiv figur, men en psykisk kraft eller et slags menneskelig personlighetstrekk, spiller det egentlig ikke så stor rolle hva han heter, eller hvordan han tilbes eller dyrkes. I denne formen for satanisme vil ritualmagi være mer realistisk enn for eksempel bønn. Hensikten med ritualmagi er å arbeide med seg selv gjennom rituell praksis, ikke å henvende seg til en "utenforstående" guddom eller kraft (selv om guder og krefter kan påkalles i ritualen).

En representant for denne formen for satanisme er Anton LaVey, som grunnla Satankirken i San Francisco i 1966. Han hevder i enkelte av sine bøker at Satan ikke finnes, men må forstås som et symbol for de mørke kreftene i menneskesinnet. Disse kreftene er "mørke" fordi de i vår kristne kultur er undertrykket - målet med satanismen er å frigjøre dem.

LaVeys mest kjente definisjon av Satan (fra *Satans Bibel*) er i ni ledd, og lyder som følger:

Satan representerer:

1 Nytelse i stedet for avholdenhet

2 Vitalitet i stedet for åndelige drømmer [d e religiøse lykke- og frelsesforestillinger]

3 Fordomsfri kunnskap i stedet for hyklersk selvbedrag

4 Godhet mot de som fortjener det i stedet for å sløse kjærlighet til utakknemlige

5 Hevn i stedet for å vende det andre kinnnet til

6 Ansvarlighet for de ansvarlige i stedet for å bry seg om "psykiske vampyrer" [d e for eksempel "svake mennesker" som tiltrekkes av kristne miljøer for å få hjelp og støtte]

7 Mennesket er et vanlig dyr - bedre eller verre enn andre dyr - som på grunn av sine evner og muligheter er blitt det mest fordervede av alle dyr

8 Alle de såkalte "synder", fordi de leder til fysisk, mental eller følelsesmessig tilfredsstillelse

9 Satan har alltid vært kirkens beste venn, fordi han har sørget for at den har hatt noe å drive med

Som disse punktene viser, definerer LaVey Satan som menneskelige egenskaper, diametralt motsatte av de den kristne kirke hevder å fremelske. I tråd med en popularisert og kanskje misforstått darwinisme eller freudianisme fremmer han et menneskesyn som for mange kan virke mer realistisk enn kristendommens og andre tradisjonelle religioners.

Disse tre gruppene av Satandefinisjoner er selvsagt for skjematisk til å fange opp alle de varianter av satanisme som har blitt lansert de siste tiårene, men de kan være egnet som en struktur når satanismen skal presenteres for elever og andre som ikke kjenner til den. I det følgende vil jeg i hovedsak basere meg på Anton LaVeys versjon av satanismen, men likevel peke på andre varianter når det er påkrevet.

Jeg velger LaVeys satanisme fordi den har vært toneangivende i media, fordi LaVeys bøker har vært allment tilgjengelige, og fordi *Church of Satan* er en "offisiell kirke" med medlemslister og få eller ingen lovbrudd på samvittigheten. Dessuten har denne formen for satanisme inspirert mange av dagens satanister, selv om mer radikale grupper hevder at LaVeys versjon er uforpliktende og opererer med ritualer som krever for lite av deltagerne - hvis målet *virkelig* er å frigjøre de mørke kreftene. En siste årsak til å la "Satankirken" representere moderne satanisme, er at den - som LaVeys ni punkter viser - på mange måter er en *moderne* religion eller livssyn.

SATANKULT

For mange ungdommer kan en satanistisk rite virke spennende og grensesprengende, på samme måte som for eksempel spiritisme. Ser vi på den "seriøse" satanistiske kulten, er det særlig snakk om to typer riter: Svart messe og magi.

En *svart messe* er enkelt sagt en parodi på en kristen gudstjeneste. Dette kan foregå på mange måter, men poenget er å sette det hele på hodet, å gjøre alt omvendt. Det vil si at en i en "bakvendt" katolsk messe erstatter nattverden med et blasfemisk måltid for å distansere eller frigjøre seg fra det kristne sakramentet. En kan også erstatte kommunionen med for eksempel en "seksuell kommunion" (samleie) for å markere en - i egne øyne - *positiv* forening mellom mann og kvinne. I stedet for en ydmyk trosbekjennelse, kan en gjennomføre en *stolt* syndsbekjennelse. I stedet for Fadervår kan en be en bønn til den motsatte guden (Satan) om de motsatte verdiene, eller en kan fremføre en blasfemisk bønn. I stedet for kristne salmer kan en synge blasfemiske salmer eller hymner til Satan. Osv.

Poenget med blasfemi er at det virker frigjørende: En kan lettere neglisjere kristne verdier og forestillinger hvis en bruker blasfemi til å skape distanse til de verdiene som alle i vår kulturkrets faktisk har vokst opp med. Ikke før en kan le og gjøre narr av kristendommen, er en fri fra den. Den har et sterkere grep om oss enn vi er klar over, så det trengs sterke virkemidler om en vil oppnå denne friheten.

Det finnes ikke noe fast opplegg for svarte messer, selv om mange bøker og hjemmesider på Internett foreslår visse ordninger. Kreative satanister kan selv konstruere sine messer, og bare fantasien setter grenser for hvilke virkemidler en kan ta i bruk. Dyre- og menneskeoffer nevnes ofte som ekstreme eksempler på brudd med kristne tabuer, men mange satanistiske grupper kvier seg for eller er lite interesserte i å gå over denne grensen, særlig når det gjelder menneskeoffer. I *prinsippet* er dette likevel mulige handlinger.

I tillegg til svart messe, er det særlig *magi* som anbefales i satanistisk litteratur. Denne kan vi også dele i to typer: Svart magi og ritualmagi. Med svart magi menes det lærebøkene kaller "primitiv magi", likhets- eller delmagi, som utføres for å skade et offer. I Oslo finnes i dag

butikker der du kan kjøpe en "voodoo-dukke" til kroner 50 ("no needle in the package"). Med ritualmagi menes rituelle handlinger som først og fremst skal styrke deltagerens konsentrasjon og vilje. Selvsagt kan disse formene for magi utføres samtidig, og ofte integreres de i de svarte messene.

De ritualmagiske metodene er inspirert av Aleister Crowley og andre moderne okkultisters virksomhet. Et vesentlig poeng i Crowleys skrifter er at magien bidrar til å avdekke og styrke magikerens "sanne vilje". I satanistisk sammenheng er denne viljen gjerne definert som viljen til makt, nytelse og andre "naturlige" menneskelige kvaliteter. På dette området skiller dog en del satanister seg fra den store mengden. Mange arbeider seriøst med å utvikle sin egen styrke, sin egen sanne natur eller sine egne potensielle (naturlige eller overnaturlige) krefter. Enkelte ritualer innebærer for eksempel uker og måneder i ensomhet, lite mat og krevende konsentrasjonsøvelser, ikke ulikt det vi finner i ekstrem yoga. En av årsakene til dette "østlige" preget er den påvirkningen moderne satanisme har mottatt fra personligheter som Madame Blavatsky og Crowley, som hentet mye inspirasjon i for eksempel tantrismen (som i stor grad har blitt misforstått i Vesten).

Det vanligste er likevel å utføre ritualene i grupper. LaVey beskriver i sine bøker mange eksempler, blant annet det såkalte "hat-ritualet", der deltagerne sammen konsentrerer seg om en person som en i gruppen hater, og samler sin kollektive energi i en "stråle" av hat. Ved hjelp av sverd eller andre rituelle hjelpemidler styres og forsterkes den psykiske energien. En kan også bruke for eksempel dramatisering og musikk som hjelpemidler i slike ritualer. I "hat-ritualet" finner vi elementer av både "primitiv" magi, ritualmagi, gruppeterapi og psykodrama.

I tillegg til sverd kan alle slags hjelpemidler brukes, så sant de hjelper deltagerne til å konsentrere seg: Rituelle klær og alter, seksuelle, blasfemiske eller "omvendte" symboler, symboler på det dennesidige livet, styrke, nytelse, hat og så videre. Noen eksempler er "oppned-korset", det omvendte pentagrammet, ulike dyr (gjerne med horn; et symbol på maskulin styrke), ild og blod. Avhengig av satandefinisjon kan også symboler fra ulike religioner og mytologier trekkes inn, dersom det virker meningsfylt for gruppen.

Moderne satankult bør altså forstås på bakgrunn av sin hensikt, og ikke som fastlagte riter. Hensiktene er mange, men enkelte er åpenbare: En kultisk handling bør bidra til å frigjøre deltageren fra tradisjonelle kristne forestillinger, verdier og normer, så som ydmykhet, selvpoppofrelse og uselvvisk kjærlighet. Handlingen bør styrke de motsatte egenskapene, og hjelpe deltageren til å utvikle styrke. Denne styrken er nødvendig om en skal kunne bryte med den kristne kulturs tabuer. Å velte en gravstøtte eller brenne en kirke kan forstås som et slikt tabu-brudd, men kirkebrenning kan også forstås som svart magi eller ritualmagi: Gjennom offerbålet overføres energi.

Videre bør den kultiske handlingen bidra til å avdekke og styrke den utøvendes "sanne" vilje. Ifølge mange satanister er dette en vilje til makt (en muligens misforstått tolking av Nietzsche). Dessuten kan den kultiske handlingen bidra til å skade en fiende, selv om dette elementet er mindre fremtredende i de mer sofistikerte kildene. Uansett bør en satanist - ifølge LaVey - oppøve *viljen* til å skade sine fiender, da dette anses som en naturlig og instinktiv vilje som ikke bør undertrykkes.

SATANISTISK ETIKK

Anton LaVey lanserte mange slagord og prinsipper, også av etisk art. Hans *Lex Satanicus* er en etisk kodeks som mange (men absolutt ikke alle) følger:

1 Ikke si hva du mener eller gi råd hvis du ikke er spurt

2 Ikke del dine problemer med andre hvis du ikke er sikker på at de vil høre om dem

3 Når du er i en annens hi skal du vise ham respekt. Hvis ikke, skal du ikke besøke ham

4 Hvis en gjest i ditt hi plager deg skal du behandle ham ondt og uten nåde

5 Ikke gjør seksuelle tilnærmelser hvis du ikke blir invitert til det [direkte oversatt: ...hvis du ikke får "parringssignalet"]

6 Ikke ta noe som ikke tilhører deg, unntatt hvis det er en byrde som den andre ber deg om å bli befrikk fra

7 Anerkjenn magiens kraft hvis den har hjulpet deg til å innfri dine ønsker. Hvis du fornekker magiens kraft etter å ha brukt den på en vellykket måte, vil du miste alt du har vunnet

8 Ikke klag på noe du ikke behøver å lide under

9 Ikke skad små barn

10 Ikke drep ikke-menneskelige dyr, unntatt hvis du angripes eller trenger mat

11 Ikke bry andre når du beveger deg i åpent terreng. Hvis noen plager deg, så be ham om å stoppe. Hvis han ikke stopper, så ødelegg ham

Satanistisk etikk kan forstås i lys av budene ovenfor. Ordvalget gir assosiasjoner til dyreriket, ikke ulikt ordbruken i Desmond Morris' populærvitenskapelig suksess *Den nakne apen*, som også kom på 60-tallet. Mange moderne mennesker kan nok underskrive på de fleste av disse budene, muligens med unntak av nummer 7. Om vi her erstatter begrepet "magi" med "virkemiddel", kan budet gjelde for eksempel pengenes kraft, som må sies å være akseptert i moderne materialistiske samfunn. *Lex Satanicus* viser hvordan satanismens etikk ligger nærmere folks hverdagsetikk enn for eksempel etikken i Bergpreken.

Et stikkord er *å følge sine lyster*, men ikke på en slik måte at en i neste omgang ødelegger seg selv. Satanister ønsker like lite som andre mennesker å få aids eller dø av matforgiftning. Satanismen forkynner en slags naturalistisk etikk, der det å leve etter sine lyster eller instinkter er det eneste fornuftige. Vår intelligens har vi fått for å bruke, hvilket betyr at vi kan kalkulere, planlegge, nyte med måte når det er fordelaktig, men like fullt nyte uten skam.

Et annet stikkord er som nevnt å akseptere *naturlige følelser* og drifter som hat, begjær og lignende. Disse følelsene er gjerne tabuisert gjennom oppveksten i en kristen kultur. Også allment aksepterte følelser og holdninger som glede, kjærlighet og respekt for andre er naturlige når de får utfolde seg uhindret av kristendommens moralske begrensninger.

I enkelte grupper er det å spre *frykt* et "gode". En av årsakene til dette ligger i en livstolking der kampen mot kristendommen og det bestående samfunnet dominerer. Lignende tanker har vi i vårt århundre funnet i ekstreme politiske ideologier både på høyre- og venstre-siden.

Det kan virke overraskende at mange seriøse satanister fremhever *disiplin* som et etisk ideal. Men selvdisciplin er nødvendig både for å gjennomføre krevende ritualer og når "den sanne viljen" skal dyrkes frem. Det kreves selvdisciplin når en bevisst velger å leve på tvers av omgivelsenes normer og verdier. I enkelte miljøer gjennomføres en form for askese, nettopp for å oppøve den sterke viljen det her er snakk om.

Vi kan også snakke om en satanistisk "dydsetikk" der de "motsatte" dydene skal fremelskes. Bibelens og den kristne middelalderens lastekataloger, for ikke å snakke om de såkalte "dødssynder", blir idealer å strekkes seg mot. Dette er vanskeligere å gjennomføre enn det kan virke som, og en seriøs satanist som vil virkeliggjøre disse dydene i sitt liv må tåle negative reaksjoner fra sine omgivelser. Dette krever også en form for disiplin.

Satankirkens "ni synder" poengterer indirekte hvilke dyder som gjelder:

1 Dumhet

2 Overdrevne forventninger

3 Ensporet innstilling

4 Selvbedrag

5 Flokkmentalitet

6 Manglende perspektiv

7 Glemsomhet - når en er fastlåst i fortidens forestillinger

8 Stolthet - når det fører til at en ikke er produktiv

9 Manglende estetisk sans

MENNESKESYN

I satanistisk sammenheng finner vi ulike menneskesyn. Den offisielle Satankirken opererer med et naturalistisk eller kvasinaturalistisk menneskesyn basert på en spesiell forståelse av blant andre Freud, Darwin og Nietzsche. Livet må forstås som dennesidig, og hensikten med livet er å nyte det før en dør. For at dette skal være mulig må en igjennom et "frigjøringsprogram" der hemningene påført av den kristne kulturarven kan ristes av. Sann innsikt i menneskenaturen er ideelt sett en tilkjempet forståelse av "mennesket som et avansert dyr", og dette bør være styrende for livsførselen.

I tillegg betones menneskets psykiske potensiale. Viljens muligheter er store, den kan oppøves og bidra til den frigjøringen satanismen mener å tilby. Ved hjelp av viljen kan mennesket oppnå kontroll over seg selv og deler av sine omgivelser, noe som muliggjør nettopp livsnytelsen.

I enkelte miljøer finner vi et mer åndelig eller okkult menneskesyn. Her er viljens muligheter forstått som et tilnærmet overnaturlig potensiale, og gjennom ritualmagi, imaginasjonsøvelser og lignende kan en lære seg å *styre* energi. Ved å "fokusere bevisstheten" - eventuelt i et grupperituale - kan en oppnå en form for *psykokinese*: Åndelig kraft får ting til å skje i den fysiske verden. Dette kan minne om det menneskesynet vi finner i såkalte primitive religioner.

En fjerde faktor som gjelder i menneskesynet hos *enkelte* satanister korresponderer med det synet på Satan jeg skisserte innledningsvis i artikkelen: Mennesket er muligens skapt av Gud, og veien mot selvstendighet og frihet går gjennom opprør mot eller fornektelse av Gud. Satan er en hjelper i denne prosessen.

SATANISMENS MANGFOLD OG RØTTER

Den moderne satanismen er blitt til i vårt århundre. Aleister Crowley markedsførte blant mange andre idéer en idé om Satan som et forbilde for det moderne, frigjorte og sterke menneske. LaVey institusjonaliserte deler av disse ideene, og videreførte markedsføringen, blant annet gjennom sensasjonspressen, TV og filmer som *Rosemary's Baby*.

Disse ideene er variert og viderutviklet i ulike retninger, fra ekstreme tilfeller som Charles Manson til mer populære talsmenn som Marilyn Manson. En runde på Internett avslører stor spennvidde og mange alternative og til dels konkurrerende oppfatninger av hva moderne satanisme er. Vi finner både satangrupper med et sterkt okkult preg, nazistiske og religiøse grupper, pornografisk preget satanisme og kommersielle foretagender som postordresalg av hodeskallet, etc. Dessuten har satanismen som kjent påvirket moter, musikk, film og annen ungdomskultur.

En av de mest etablerte satangruppene i kjølvannet av LaVeys Satankirke er *Temple of Set*. Her er en klar tilknytning til egyptisk mytologi et av særtrekkene. Dessuten finner vi organisasjoner som *The Order of the Black Ram*, *The Black Hand* og *Ordo Templi Satanas*. Bak slike fantasifulle navn skjuler det seg alt fra "hobbysatansime" til sofistikerte og hardtarbeidende ritualmagikere. Grupper dukker opp, legges ned og skifter stadig navn. Mange av dem opererer med gradssystemer, hemmelige innvielser, og "ytre" og "indre sirkler". Derfor får utenforstående bare den informasjonen som gjøres tilgjengelig i "ytterkantene" av disse organisasjonene.

Satanismens røtter kan spores tilbake til senmiddelalderen og renessansen. Hekseprosessene viser at i det minste *forestillingen* om en satanisk anti-religion var høyst levende. Vi kjenner til både anklager om satanisme og påståtte tilfeller av satankult. Mest kjent er rettssaken som fant sted på 1600-tallet, der svart magi var tatt i bruk i kretsen omkring Ludvig 14. Djevelen fikk siden stadig nye roller i europeisk tenking og kunst. Han dukket blant annet opp i rollen som en rasjonalismens "kristendomskritiske helt" og et romantikkens symbol på det "dyriske og ekte menneske", for eksempel hos Charles Baudelaire. Men først og fremst er satanismens tidlige historie uløselig knyttet til den vestlige okkultismens historie.

Satanismens *påståtte* røtter går selvsagt lengre tilbake. Crowley koblet blant annet den egyptiske guden Horus sammen med Satan, og andre ser på Judas som en urkristendommens satanist. Noen forstår Satan i tråd med Det gamle testaments fortellinger, og andre tolker dagens satanisme som en videreføring av før-kristen fruktbarhets- og krigsreligion. Alt dette er spekulasjoner. Satanisme i ordets snevre forstand bør forstås som en protest mot kristendommen, og derfor som en naturlig konsekvens av Vestens kulturhistorie.

Denne protestbevegelsen har tatt i bruk forestillinger og metoder fra ulike hold, så satanismens røtter er mange og sprikende: Før-kristne religioner, kristendom, gnostisisme, tantrisme, okkultisme, spiritisme, darwinisme, freudianisme, nazisme, den seksuelle frigjøringen, moderne populærkultur, "tilbake til naturen"-tenkingen siden Rousseau og alternativbevegelsen siden 60-tallet har alle bidratt til dagens mange varianter av satanismen.

LITTERATUR & ADRESSER

Mange bøker om satanisme er skrevet utelukkende for å advare eller forkynne. I norsk skole trenger vi snarere saklige presentasjoner av *alle* livssyn, både politiske ideologier og religiøse retninger. Skal en utvikle fordomsfri kritisk sans, må en i utgangspunktet samle reell informasjon om det en skal ta stilling til. Dette betyr at en "journalistisk" eller beskrivende tilnærming til fenomenet satanisme kan være fruktbart. Arbeid med kildemateriale kan være nødvendig, og argumenterende litteratur (for eller imot) kan være et supplement.

I Norge har Karl Milton Hartveit forsøkt å presentere satanismen på en noenlunde saklig måte i *Djevelen danser* (Gyldendal 1993 - her presenteres også den moderne heksebevegelsen). Selv har jeg skrevet om det samme i *Fra bønn til magi* (Høyskoleforlaget 1999). En engelsk bok som forsøker seg på en saklig presentasjon, er John Parker: *At the heart of darkness. Witchcraft, black magic and satanism today*, London 1993. (Denne boken er faktisk anerkjent som en saklig presentasjon av mange satanister.)

Ellers finner vi en mengde satanistiske kilder, uttalelser, debatter, presentasjoner, tidsskrifter og butikker på Internett. Noen av disse hjemmesidene omfatter store pekingsamlinger og mange dokumenter, og er derfor egnet som utgangspunkt for en undersøkelse av moderne satanisme. Et annet naturlig startpunkt kan være [Satankirkens offisielle hjemmeside](#).